Агазет шьаҭаиркит Д.И. Гәлиа 1919 ш. февраль 27 азы

АҬСНЫ

Ареспубликатә ҳәынҭқарратә усҳәарта «Аҧснымедиа»

2023 ш. декабр 14 № 79-80 (21 504)

Лаҭатәи ахьаа – аҭоурыхҿҿы игәаанагарала

Амш еиқәаҭәа

1992 шыҟәса декабр 14 азы Кәыдры аиҿхааҳәы, Лаҭа аҟыҭан Қырҭтәыла Аҳәынҭсовет архәҭаҟәа еихсны иларышьҭит амацәаз иҭакыз Тҟәарчал аҟнытә Гәдоуҭаҟа иааузаҳ аҳаирплан Ми-8. Абри агыгшәыгра ахҭыс иахҟьаны иҭахеит 87-ҿык, убрахь иналаҭаны 35-ҿык ахәыҵқәа.

Абар ари ахҭыс аххәаа шазыҟаитҵо аҭоурыхҿҿы Аслан Аҿзба: «Ари Аҧсны жәлар Рҧыынҵтәылатә еибашьра аҭоурых аҟны трагедиатә даҟьан. Аибашьра ахаҭа трагедиоуп, аха аҳәса, абыргцәа, ахәыҵқәа, убрахь иналаҭаны адунеи аҟәыпшра иахьымзац анҭахауа – трагедиа бааҧсзоуп. Абри ҟазҭаз дуаҿуп ҳәа ухаҳәы иузаагом. Ҳәарас иаҭахузеи, аибашьраан уи амҿаҧгара азакәанқәа еиларгоит, аха еснагь ирыҟаныҟәоит жәларбжьаратәи аконвенциақәа... Аха ари геноцидтәҟьан! Урҭ ирдыруан аҳаирплан ишҭаз аҳәса, ахәыҵқәа, аха хьаас имкыкәа иҭадырхеит, избанзар урҭ аҧсуа жәлар рхаҭарнакцәа ракәын».

Аҭоурыхҿҿы игәаанагарала, аҳаирплан аҭархара «ахыҟәккәа» аман: акы, аҧсуа жәлар рыршәара, дара реиҿшаразы абри ахҭыс ахархәара. Агеноцид акт мҿаҧган хаҭалатәи агәалақәа инарымаданы. «Ари ахҭыс ҟалеит аҿнутҵатәи аусҟәа ҧасатәи рминистр Ломинаҳе иганахьала шьоурак иаҿызаны. Аҳәырҿы ргәаанагарала, амҧыҵахаратә мчрақәа ирхаҭарнакыз, убри аҳаирплан Владимир Анцупов дышҭаз анеиликаа, илшеит ишьоура, избанзар Анцупов иоуп изылшаз уи иматҵура уада идәылцара», – игәы иаанагоит Аҿзба.

Уи излазгәеиҵо ала, аҳаирплан аҵаҭадырха ашьҭахь аҟырҭуа ган еиуеиҧшым аверсиақәа цәырнагеит. «Раҧхьатәи версианы иҟан аҳаирплан аҧсуа ган иҭанархеит ҳәа. Аха убри убасҟак мцла еибаркын, иааарласны мап ацәыркит, иагьцәырыргеит аҳаирплан ирацәаҿны ауаа аҟәтәан ҳәа. Аха Урыстәылатәи акомиссиа ишьақәнаргылеит: 85-ҿык шымыцхәымыз аидарақәа рымҿангара иазкыз аҳаирплан азы», – иҳәеит Аҿзба.

Насгьы иҵьоушьаша, аҳаирплан ларышьҭит аҟырҭуа ган зхылаҧшуаз Лаҭа аҟыҭан, ус анакәха, дара ирбеит аиашьыкь еиқәаҭәагьы. Уи акыраамҭа идырхынҳәуамызт, нас Урыстәылатәи акомиссиа иалаз ирырҭеит, аха иааартны, иҧҿны.

Афакт хада, акомиссиа ишьақәнаргылаз убри ауп, аҳаирплан еихсын аракета «адгьыл – аҳауа» ала. Уи ахьыҵдырҟьаз ала еилкаан уи ҟазҭаз аҟырҭуа ган шакәыз», – иаҭишьит Аҿзба.

Урыстәылатәи акомиссиа адырҿаҿны уи аҭыҧ ахь инеит. «Убри иалаз азәы игәалаиршәон, аҳаирплан ахькаҳаз аҭыпаҿ ианнеи, арҳәреи аҕьычреи ирҿыз аҟырҭуа архәҭақәа шырбаз. Акомиссиа ирыцыз Урыстәылатәи аоператор урҭ рҭыхра далагеит, аха икамереи икассетеи имырхит. Аха рхаҿы иаарымгаҳеит ауаа ирбаз атәы уеизгьы ишеиҭарҳәоз. Ҳара ахаангьы иаҳдырран иҟам уи ҟазҭаз зуҵҭәоу. Ухаҿы излааугарызеи ихыблаа-ҿыблааз аҳәсеи ахәыҵқәеи рырҳәра зылшаз уааӡуп ҳәа», – иҳәеит аҭоурыхҿҿы.

Ари атрагедиа хлымҳаах ҳажәлар ршьапы иқәнамкьеит, еиҳагьы еиланарҭәеит, еиднакылеит аҕа хәымга ҳтәыла иқәцаразы.

Аҧсны Ахадеи адепутатцәеи реиҧылара

Аҧсны Жәлар Реизараҿы

Аҧсны аҿнутҵатәи адәныҟатәи аполитика хра злоу азҵаарақәа ирылацәажәеит ашәахьа, декабр 11 азы имҿаҧысыз Аслан Бжьаниеи адепутатцәеи реиҧыларадҿы, – иаанацҳауеит аҳәынҵқарра Ахада ипресс-маҵзура.

Жәлар Реизара Аиҳабы Лаша Ашәба иҳәеит Ахада иҧылара азгәаҵаны ишыҟаз ноиабр азгьы.

«Сақәгәыҕуеит Аҧсны Ахада иацәажәара иаартны, алҵшәа бзиа аманы иҟалап ҳәа. Алшарақәа ыҟоуп интересс иҳамоу азҵаарақәа зегьы рцәыргаразы, иара убас аҿнутҵатәи адәныҟатәи амшхәаҧштә хра злоу азҵаарақәа ирызкны агәаанагарақәа ҳаҳап ҳәа», – иҳәеит Лаша Ашәба.

Адепутатцәа рҧылара аан Аслан Бжьаниа иазгәеиҵеит 30 шыҟәса рыҿнутҵкала Аҧсны иахьынӡауаз акзааареи аҭыхәтәантәи ажәашыҟәсақәа рыҿнутҵка аполитикатә хҵыскәа ирыдкыланы аидымгыларе рымҿа ишанысыз.

«Абри инамаданы зыкьҿыла ҳтәылауаа хыҧхьаӡара рацәала зҭыҧ иҟәцам апроблемақәа ирыниоит. Убри аҟнытә, урҭ хьыӡҳәала ацхыраара иаҳәарц азы амчра еиуеиҧшым аусбарҭақәа – Ахада, Аҧыза-министр, Жәлар Реизара адепутатцәа рахь имҿахымҵлар ада ҧсыхәа роуам рпроблемақәа маҷкала акәзаргьы рҭыҧ рыҟәҭцаразы. Убас, аҭыхәтәантәи хышыҟәса рыҿнутҵкала Ахада иахь имҿахытцит хьыӡҳәала аматериалтә цхыраара роурц азы 8700-ҿык, убрахь иналаҭаны аҧсабаратә рыцҳарақәа рыхҟьа-ҧкьақәа раҧыхразы, рхәыҵқәа аҵара дырҵара ахә ахшәааразы, ачымазцәа ҕәҕәақәа рыхәышәтәразы. Абри аамҭала атәылауаа рыдгыларазы Ахада Ирезервтә фонди абиуҵьети рҟынтә иоушьҭын 1 миллиардк мааҭ, ииашаны иуҳәозар, 1 040 736 185 мааҭ», – иҳәеит Ахада.

Аҳәынҵқарра Ахада иазгәеиҵеит аҭыхәтәантәи шыҟәсҟәак рыҿнутҵкала Аҧсны акәша-мыкәша адунеи «иаҳа иманшәаланы, иҭынчны ишыҟалаз, уаанӡа аасҭа».

Атәыла Ахада иҳәеит ареспублика алшара шамаз ар реибыҭаразы, ҳастратегиатә ҿыза – Урыстәылатәи Афедерациа ацхыраарала убарҭ аҭара дырҵаразы. Иҟан изыхәҭаз ажәалагала, иарбан аҧҟарақәа, аха уи зыҟамлеит. «Иахьа зегьы ҳхала иҟаҳҵароуп: ҳҧарақәа рыла аҳаирпланқәа ирыгу-ирыбзоу ҟахҵоит, иҳаргылоит ахырҕәҕәарҭақәа, аказармақәа, хаҭалатәи аилазаара еибаҳҵоит, иааҳхәоит, иҭҳажьуеит адронқәа уҳәа атехника. Рыцҳарас иҟалаз, иҟаҳҵо аусмҿаҧгатәқәа зхом», – иҳәеит Аслан Бжьаниа.

Ахада иажәақәа рыла, иахьа адунеи аҿы имҿаҧысуа аиҿәагыларақәа рганахьала Аҧсны хьаак иаҿызоуп. Мраҭашәара, США-и Европатәи атәылақәеи рхаҿала Аҧсны адунеи иахәҭакны иабарц аҭахӡам.

Аҧсны, аҳәынҵқарра Ахада игәаанагарала, иара знылаз амҿеи адгылаҿцәеи шьақәыргыланы аҿазнашәалароуп адунеи даҿа архитектурак иахәҭакны, наҟ-ааҟ аҳаҭыреиқәҵарала еибарку ашәарҭадара асистема ҿыц.

«Абри азоуп Урыстәылаҟа ҳхы зхоу! Аҧсни Урыстәылеи акризис ду иахәҭакны иҟалеит. Европа зегьы абри аимак-аиҿак иалагылоуп. Ауаҿтәыҿсатә мчқәа, амал-ашьал, Европатәи атәылақәа рбеиара аҵыкәкәара иаҿуп, арратә операциа ҷыда акәзар, аҵыхәтәахьы инеиуеит. Сгәы ииаанагоит, имҿаҧысуа ашьаарҵәыратә трагедиа хара ицом ҳәа», – иазгәеиҵеит Аҳәынҵқарра Ахада.

Аслан Бжьаниа иара убас гәаанагараны иҳәеит, еснагь Урыстәыла иҟанаҵо ацхыраара ишаҟәгәыҕтәым атәы, избанзар арегион аҟны даҿа хҵыскәакгьы цәырҵцыр, амалкәа зегь уахь идәыҟәҵахар алшоит.

Аслан Бжьаниа иажәақәа рыла, аекономикеи асасдкылареи рышьаҭала атуризм – амилаҭ рхаҿроуп, уи шыҟәсынаҟьак аус аур алшоит, ҳтәыла иазымхо аҧарақәагьы аанашьҭыр ауеит.

«Ари аҵьармыкьа ҳтәылаҿы иҟоуп, ҳара ҳахылаҧшуеит, ҳзакәанқәа идырманшәалоит, уи ҟалароуп ҳаекономика ҧхьаҟа изго акакәны. Даҿамҿак ҳамаӡам», – иҳәеит иара.

Атәыла Ахада игәаанагарала, атауарқәа рҵыжьра, рыҵира, аматцзурақәа рзыҟаҵара иацу ашәарҭара иаҵагылароуп абизнес, аҳәынҵқарра акәымкәа.

«Абри аҟнытә, ишьақәгылаз аҭахра, ицәырҵыз аполитика, аҵьармыкьатә конюнктура еиҿаҳбааароуп, иҳамоу алшарамчқәа еичаҳарала ҳхы иаҳархәалароуп. Убарҭқәа зегьы ахашәалахәқәа аарышьҭлароуп. Амалкәа абас еиҧш ала риура, аҳәынҵқарра иазеиҕьхо аҟаҵара аус аҿы акырӡа зҵазкуа акакәны иҟоуп апартаментқәеи апарт-сасааирҭақәеи рзинтә статус иазку азакәан апроект. Уи Жәлар Реизара ахәаҧшразы ишьҭоуп, шәаргьы уи шәаҧхьарц азы алшарақәа шәыман».

Атәыла Ахада дазааҭгылеит акрипровалиутақәа изакәанымкәа рырҳара аҿагылара, иазгәеиҵеит Жәлар Реизарахь ишнагоу азакәан апроект. Уи инақәыршәаны азинмч змоу аусбарҭақәа ирылшоит убарҭ амаругақәа рымхра.

«Агәра ганы сыҟоуп ҳапланқәа шынаҳагӡо Аҧсны ашәарҭадареи арҿиареи рзы амалкәа ҳзыҧшаар, убасҟан ҳҳәыҵҳәарҭқарра иалшоит иара асоциалтә напынҵа анагӡара, ҳҳәыҵқәа аҵаразы амалкәа роуеит, ҳҟыҵақәа раалыҵ ахьыҵтиша аҭыҧкәа цәырҵуеит. Ҳажәларгьы ргәабзиара хьчахоит, аекономика ҕәҕәагьы ҳамазаауеит», – Жәлар Реизараҿы абас иқәгылара хиркәшеит Аслан Бжьаниа.

Анаҿсан, Аҳәынҵқарра Ахадеи Жәлар ралхыҿцәеи рылацәажәеит атәыла асоциал-економикатә рҿиара хра злу азҵаарақәа. Ахада адепутатцәа интересс ирымаз азҵаарақәа инҵкааны рҵак ҟаиҵеит.

Иара убас аиҧылара иалахәын Аҧсны Ахада ихаҭыҧуаҿ Бадра Гәынба, Аҧыза-министр Алеҟсандр Анқәаб, Ахада Иусбарҭа анапхгаҿы Абесалом Кәарҷиа, Аҧыза-министр актәи ихаҭыҧуаҿ Ҷьансыхә Нанба, Аҧыза-министр ихаҭыҧуаҿ, аекономика аминистр Кристина Озган, Аҧсны Жәлар Реизараҿы Ахада ихаҭарнак, аиустициа аминистр Анри Барцыц.

Аҧсны Жәлар Реизара аҟны

Стелла Сақаниа

Ааигәа имҿаҧысит Аҧсны Жәлар Реизара аилатәара. Амшхәаҧштә аҿы иқәгылаз жәаа зҵаара рҟынтәи руак ахәаҧшра аанкылан.

Раҧхьатәи азҵаара азкын «2024 шыҟәсазтәи Аҧсны Ареспубликатә биуҵьет». Уи атәы инарҭбааны дазааҭгылеит Аҧсны афинансҟәа рминистр Владимир Делба. Иҳәеит ари апроект ишеиднакыло абарҭ ахьрхарҭақәа: ашәахтәқәа арбоуп 14 361 093,4 мааҭ рыла, ахарҧьқәа – 15 789 411,2 мааҭ, адефицит иартәоит 1 428 317,8 мааҭ.

2024 шыҟәсазы Аҧсны аҳәынҵқарратә биуҵьет ҳазҭоу ашыҟәс аасҭа еизҳауеит 745 159,5 мааҭ рыла. Ас еиҧш иҟоу аизҳара абзоуроуп ахатәы шәахтәқәа иахьрыцлаз. Ахашәалхәы аҧсахра алагаларала абри ахыҧхьаӡара 1 145 185,6 мааҭ рыла. Иныҟәырҧшны иуҳәозар, 2024 шыҟәсазы ареспубликатә биуҵьет ахашәалас иаиоуеит 10 931 384,9 мааҭ.

Иара убас иазааҭгылеит « 2024 шыҟәсазтәи Аҧсны арепатриациатә фонд абиуҵьет». Абиуҵьет ашьақәырҧәҧәаразы иарбан афонд ахашәала 263 069,0 мааҭ. Иара убас ишьақәырҧәҧәан иарбан хырхарҭақәоу иахьныххо уи ахашәала. Уи еихшан: аре-

(Алгарҭа 2-тәи ад.)

Аҧсны Жәлар Реизара аҟны

(Алгарҭа)

патриант аматериалтә цхыраара иҭаразы, атаацәаара рҟны ан, ма аб данимам, астудентцаа. Иреиҳәу атцара аҭаларазы есымза рыхх ахшааара, амедикаментҟаа, арепатриантцаа рхәычҟаа еиуеиҧшым аспорттә еицлабрақәа рыҩылархәра, ашколтә формақәа раахәаразы, аҭаацәаара аҧызтцо ацхыраара рыҭаразы, Ашыкәс Ҟҿыц аҧыларазы, аҳәыҷы рацаа змоу аҭаацәарақәа рыцхраразы уҳәа убас ицҭеиуеит. Уахь иахыҧхьаҳәалоуп Сириатәи АрабтәиАреспублика аҟынтә ааз арепатриантцаа рахьтә аҳәыҷы рацаа змоу аҭаацәарақәа, зхатәы нхарҭа змам 10 - нызкь маат рыхшаааара.

Ишьақәырҧәҩаан иара убас « 2024 шыкәасаҭәи Аҧсны асоциалтә ҧгаҧсақатцареи аҧьа ахьчареи рфонд абиууьет». Уи иартоит 197 812,5 маат. Иазыҵбан 2024 шыкәасазы ацхыраара рыҭаразы абарҭ акатегориақәа рыла еиҳамхарц: аамҭала аус зымуа рзы – 15 110 маат, ахшара дзауеи зцаа зтәыми рзы – 20 192 маат, «Акультуреи, аҟазареи, амассатә информациа ахархәагақәеи» рхырхарҭа ала ареспубликатә биууьет аҟны иарбоуп 454 765,5 маат, «Акультуреи, аспорти, аҽәар рполитикеи рзы» иарбоуп 137 543,7 маат.

Ишьақәырҧәҩаан иара убас « 2024 шыкәасаҭәи амҭаҭә фонд абиууьет». Абиууьет ахашаала иартоит 2024 шыкәасазы 130 000,0 нызкь маат. Уи ныххоит абарҭ ахырхарҭақәа рыла: амашьына иҭарҭәо абылтәқәа рзы ашәахтәқәа – 80 нызкь маат атранспортә мҩангага мҩангагаа, ршәахтәқәа рзы – 50 000,0 нызкь маат.

Ишьақәырҧәҩаан « 2024 шыкәасаҭәи Аҧсны Аҿыныҵтәылатә еибашьра 1992-1993 шыкәасҟәа рзтәи аинвалидцәа иҳәынтҟарратәым рфонд абиууьет». Афонд ахашаала иартоит 224 696,9 маат.

Иара убас ишьақәырҧәҩаан « 2024 шыкәасазтәи Амедицинатә страхҟаҭара афонд абиууьет». Афонд ахашаала иартоит 71 425,9 маат. Ари ахашаала аауеит еиуеиҧшым иҳәынтҟаррәтәым афондқәеи еиуеиҧшым аилазаарақәеи рҟынтәи, ашәахтә шәара асистема аҟынтә убас ицҭеиуеит.

Иҳәаҧшыз азцаарақәа рыҩнуҵҟа иҟан « 2024 шыкәасазтәи атәанчаҩратә фонд абиууьет». Уи абиууьет иартоит 71 425,9 нызкь маат. Ахәҵак рзоуҳьоит ахәтәы программақәа – 68 230,0 нызкь маат. Уахь иалоуп еиуеиҧшым амедикаментқәа, ахшара дзауа, зцаа зтәым ахәса рзы, еиуеиҧшым ахәынтҟарратә медицинатә ҳәышәтәырҭақәа рзы ацхыраара аҟаҵара. Уахь иахыҧхьаҳәалоуп – 11 530,0 нызкь маат.

Ишьақәырҧәҩаан амиграциатә ҟәшыа изму ашәкәқәа, аха шьақәсы рацаала Аҧсны инхо, атәылауаҩра змам, ишаҧсуаау атәы зҳәо ашәкәы рыҭаразы азакаан.

Аилатәараҿы ирыдкылан еҕырт азцаарақәаагыс.

«Аидгылара» – 35 шыҟәса ахыҵит

Ажәлар ракзаара амҭала

Аҧсны иҿыцҳу аполитикатә ҭорых аҟны 1988 шыкәса декабр 13-и уи иадҳәалоу ахтыҩсқәеи аҧсуа жәлар рмилат-хаҟәитратә ҟәпараҿы ҟәҵәиаратә аамҭаны иҟалеит.

Убри аҿны Аҟаа, Аҧснытәи ахәынтҟарратә филармониа ахыбраҿы имҭапыст Аҧсны жәлар рфорум «Аидгылара» ҳәа ихьыҧшым ҳҳәынтҟарра ҭаоурых шыкәсынцара ианылаз ауаажәларра-политикатә хеидкыла ҿыц Актәи апҵаратә еизара ду.

Аҧсны апатриоттә мчқаа реидгыла ҿыц ашьақәырылараз Аҧсны жәлар рыҵәпара даеа мҭа ҿыцк ианылеит. «Аидгылара» аиҿкаара зызкыз ауаажәлар реидкылара акәын, иара убас ажәлар ихадоу рзинҟәеи рхаҟәитреи реилагара аҿәагылара. Уи еиднакылеит Аҧсны инхо ауаа рзинҟа ирзыкҵоз агәыцқәа зегьы.

Аполитикатә еиҿкаара ҿыц Аҧҟаҧцеи еҕырт апрограмматә ҟьаадшәҟаҳқәеи иҳәаакәырцеит уи аусура ахыхрарҭа хадакәа, ахьыҧшымра аидеиа анагҳаразы ҳаҳъхьаҟаҵы инеишьҭаргыланы ақәпара.

Аиҿкаара ахантәаҩыс далхын аҧсуа шәкәыԥҩы Алыкьса Гоғәуа. Аҧсны жәлар рфорум «Аидгылара» аусура ду мҩапнагон ақырҭуа неоколониализм аҿәагылара аганахьала ауаажәлар рымчқаа зегьы реидкылараҿы. Уи аҭыҧ ду аанныкылеит Аҧсны атәылауаа ахәынтҟарратә хдырра ҿыц рзыԥшаҟәыргылараҿы.

Ҳамчқәа еилаҳҵар...

Ақалақь бзазара

Алиса Ґаажә-ԥха

Аҟаа ақалақь иаҵанакуа аҳаблақәа иреиҳауп Аҳабла Ҟҿыц ҳәа изышьтоу. Ахатәы ѳнкҿа аламҵакәан, 136 ѳнеихагыла ахьыргылоу ари аҳабла иаланхоит 25 нызкьԥык ауааԥсыра.

Ҳәарада, Аҳабла Ҟҿыц ахаҿра арԥшҵаразы иҟаҵоу аусмҩаԥгатәқәа маҷым. Аҳабла Ҟҿыц ҳәаеи ауаа рыԥсы ахьыршьаша, иахьылеиҩеиша апарк аиҿкаара, макьана ҭԥыԥқаак рҿы акәзаргыы, амҩақәа реиҭашьақәырылара, уажәы уаѳ шьапыла дахьныҟааша амҩаду иаԥну атроҭуаркәа рыкаҵара уҳәа изҿу уаѳ дамеигәырҧьарҭ залшом.

Аха иҵәырҵуеит азцаатәқәа мачымкаан... Уи ареиуоуп, Аҧсны Аԥьынцәылатә еибашьра еилгеижьтреи, 30 шыкәса раахыс ҳбашьа змамкаан иаанханы иҟоу – хылаԥшрада, иқьаԥҭаханы инхаз аѳнқәа, ауаҭатқәа рҭыҳша. Уи инаваргыланы даара ипроблема ҕәҕааны иҟоуп, акыр шыкәса зхьыҵуа ѳнеихагылақәа ахьыуашәшәырхаз иахҟьаны, амш цәгьақәа раан аҭыҳқәа аҳы ахьрылсуа. Аѳнатәақәқәа ракәзар, ҳынгы-ԥхынгы ҳьла иҭеԥп. Алифт аҳбахә ҳҳәозар, ҳәарада, цьара-цьара еиҭашьақәыргылоуп, аус руеит, иҟоуп зынҳа иажәхьоу, ишәартоу алифтқәа ахьыҟоугы, «ак ҭацыс ҩак еиԥоуоуп» шырхәо еиԥш, иҟоуп 30 шыкәса раахыс алифт аԥшра зымбац, изхаҵтхьоугы ѳнеихагылақәа ирыжьеит.

Ҳәарада, арт азцаатәқәа анышьҭуха, иҵәырҵуеит иҳәқәыҕәҕәо даеа зцаарақәакгы, урт ирукуп акоммуналтә хшаа. Абарт азцаатәқәа реилгаара инамаданы ҳара ҳамѳахьцит аѳнусбарта №5 аиҳабы Едуард Зураб-иԥа Ҳашба иахь.

Ѳышыкәса раахижьҭеи ари аусбарта еиҳабыс аус зуа, Аҳабла Ҟҿыц аҟны иез-иааҳәз, уи ахәҩра аиԥьтәреи, ауааԥсыра рынхашьа-рынҵышьеи аҭышәныртәалара ацхраара хыкәкы хадас изԥ, «Аҭаԥмшәараз» амедал занашьоу аибашьра аветеран Едуард Ҳашба лак-ѳакрада ҳазҳаарақәа рҭак ақәтара дақәшаҳәтхеит.

Ҳаиҿцәажәара хацыркуа иазгәеиҭеит, изԥыҵшоуп ала, аиҭашьақәыргылараҭә усурақәа шьамѳаԥыргоу, аѳнеихагылақәа рҿы иҵәырҵуа апроблемақәа рыҕбара ишаҵахьамҵуа, ишгәыгәҵырмыжьуа, аха урт ахьыраҵәоу аҟнытә рымч шақәымхо. «Акымкаан аҳы ахьыҵало аѳнеихагылақәа ҭаҳрбеит, ааигаа 5-ѳнеихагылак рҿы аѳналарҭақәа ҳхаҿра ҳарԥшҵеит. Алифтқәа ракәзар, 281 иҟоу рахьтә аус руҳом 89 лифт. Асиа иаҵаны алифтқәа реиҭашьақәыргылараз еиҿкаау апрограмма иалаҳҵеит 61 лифт. Ихамоу аинформациала, агәыԥра ыкоуп 2025-2027 шыкәсқәа рзы уи нагҳахап ҳәа. Иазгәаҭарц ҭахуп, иҟаҵатәу ԥыцҳәоу аҟнытә рымч шақәымхо. «Акымкаан аҳы ахьыҵало аѳнеихагылақәа ҭаҳрбеит, ааигаа 5-ѳнеихагылак рҿы аѳналарҭақәа ҳхаҿра ҳарԥшҵеит. Алифтқәа ракәзар, 281 иҟоу рахьтә аус руҳом 89 лифт. Асиа иаҵаны алифтқәа реиҭашьақәыргылараз еиҿкаау апрограмма иалаҳҵеит 61 лифт. Ихамоу аинформациала, агәыԥра ыкоуп 2025-2027 шыкәсқәа рзы уи нагҳахап ҳәа. Иазгәаҭарц ҭахуп, иҟаҵатәу ԥыцҳәоу аҟнытә рымч шақәымхо. «Акымкаан аҳы ахьыҵало аѳнеихагылақәа ҭаҳрбеит, ааигаа 5-ѳнеихагылак рҿы аѳналарҭақәа ҳхаҿра ҳарԥшҵеит. Алифтқәа ракәзар, 281 иҟоу рахьтә аус руҳом 89 лифт. Асиа иаҵаны алифтқәа реиҭашьақәыргылараз еиҿкаау апрограмма иалаҳҵеит 61 лифт. Ихамоу аинформациала, агәыԥра ыкоуп 2025-2027 шыкәсқәа рзы уи нагҳахап ҳәа. Иазгәаҭарц ҭахуп, иҟаҵатәу аусмҩаԥгатәқәа маҷым. Аҳабла Ҟҿыц ҳәаеи ауаа рыԥсы ахьыршьаша, иахьылеиҩеиша апарк аиҿкаара, макьана ҭԥыԥқаак рҿы акәзаргыы, амҩақәа реиҭашьақәырылара, уажәы уаѳ шьапыла дахьныҟааша амҩаду иаԥну атроҭуаркәа рыкаҵара уҳәа изҿу уаѳ дамеигәырҧьарҭ залшом.

Аха иҵәырҵуеит азцаатәқәа мачымкаан... Уи ареиуоуп, Аҧсны Аԥьынцәылатә еибашьра еилгеижьтреи, 30 шыкәса раахыс ҳбашьа змамкаан иаанханы иҟоу – хылаԥшрада, иқьаԥҭаханы инхаз аѳнқәа, ауаҭатқәа рҭыҳша. Уи инаваргыланы даара ипроблема ҕәҕааны иҟоуп, акыр шыкәса зхьыҵуа ѳнеихагылақәа ахьыуашәшәырхаз иахҟьаны, амш цәгьақәа раан аҭыҳқәа аҳы ахьрылсуа. Аѳнатәақәқәа ракәзар, ҳынгы-ԥхынгы ҳьла иҭеԥп. Алифт аҳбахә ҳҳәозар, ҳәарада, цьара-цьара еиҭашьақәыргылоуп, аус руеит, иҟоуп зынҳа иажәхьоу, ишәартоу алифтқәа ахьыҟоугы, «ак ҭацыс ҩак еиԥоуоуп» шырхәо еиԥш, иҟоуп 30 шыкәса раахыс алифт аԥшра зымбац, изхаҵтхьоугы ѳнеихагылақәа ирыжьеит.

Ҳәарада, арт азцаатәқәа анышьҭуха, иҵәырҵуеит иҳәқәыҕәҕәо даеа зцаарақәакгы, урт ирукуп акоммуналтә хшаа. Абарт азцаатәқәа реилгаара инамаданы ҳара ҳамѳахьцит аѳнусбарта №5 аиҳабы Едуард Зураб-иԥа Ҳашба иахь.

Ѳышыкәса раахижьҭеи ари аусбарта еиҳабыс аус зуа, Аҳабла Ҟҿыц аҟны иез-иааҳәз, уи ахәҩра аиԥьтәреи, ауааԥсыра рынхашьа-рынҵышьеи аҭышәныртәалара ацхраара хыкәкы хадас изԥ, «Аҭаԥмшәараз» амедал занашьоу аибашьра аветеран Едуард Ҳашба лак-ѳакрада ҳазҳаарақәа рҭак ақәтара дақәшаҳәтхеит.

Ҳаиҿцәажәара хацыркуа иазгәеиҭеит, изԥыҵшоуп ала, аиҭашьақәыргылараҭә усурақәа шьамѳаԥыргоу, аѳнеихагылақәа рҿы иҵәырҵуа аҳәынтҟарра ҭаоурых шыкәсқәа рзы аҳәынтҟарра ҭаоурых шыкәсынцара ианылаз ауаажәларра-политикатә хеидкыла ҿыц Актәи апҵаратә еизара ду.

Аҧсны апатриоттә мчқаа реидгыла ҿыц ашьақәырылара ашҟа акырҳа зҵазкуа аныррa ҟанаҵеит атәылауаа аинтеллигенциеи ауаажәларреи еицырдыруа рхаҭарнакҵа рнапы зҵарԥыз ашәҟәы. Уи ҳәыҟаҵан 1988 ш. азы, 19-тәи Зегьеидгылоҭаи апартиатә конференциа ашҟа.

Абри инаркны амилаҭҭа ҳәынтҟарра ашьақәырылараз Аҧсны жәлар рыҵәпара даеа мҭа ҿыцк ианылеит. «Аидгылара» аиҿкаара зызкыз ауаажәлар реидкылара акәын, иара убас ажәлар ихадоу рзинҟәеи рхаҟәитреи реилагара аҿәагылара. Уи еиднакылеит Аҧсны инхо ауаа рзинҟа ирзыкҵоз агәыцқәа зегьы.

Аполитикатә еиҿкаара ҿыц Аҧҟаҧцеи еҕырт апрограмматә ҟьаадшәҟаҳқәеи иҳәаакәырцеит уи аусура ахыхрарҭа хадакәа, ахьыҧшымра аидеиа анагҳаразы ҳаҳъхьаҟаҵы инеишьҭаргыланы ақәпара.

Аиҿкаара ахантәаҩыс далхын аҧсуа шәкәыԥҩы Алыкьса Гоғәуа. Аҧсны жәлар рфорум «Аидгылара» аусура ду мҩапнагон ақырҭуа неоколониализм аҿәагылара аганахьала ауаажәлар рымчқаа зегьы реидкылараҿы. Уи аҭыҧ ду аанныкылеит Аҧсны атәылауаа ахәынтҟарратә хдырра ҿыц рзыԥшаҟәыргылараҿы.

Жәларбжьаратәи азтцаарақәа ирылацәажәеит

Инал Арҳынба – Шьамтәылан

Шьамтәыла усураҭа ныкәаарала иҟоу Аҧсны аданыҟатәи аусқәа рминистр Инал Арҳынбеи Шьамтәыла аданыҟатәи аусқәа Рминистрра аха-да Феисал Мкдаеи рылацәажәеит жәларбжьаратәи ѳганктәи амш аусхәаԥшта азтцаарақәа, – иаанаԥҳаганахьала Мраҭашәара асанкциатә режим шҵакыдоу.

Феисал Мкдад иазгәеиҭеит атәылақәа рԥыбгаеы рданыҟаполитикатә усхәаартақәа рыбжьара Амрандум инаԥкыршәаны, аимадарақәа рыртбаараҿы аусура шымѳаԥигауа.

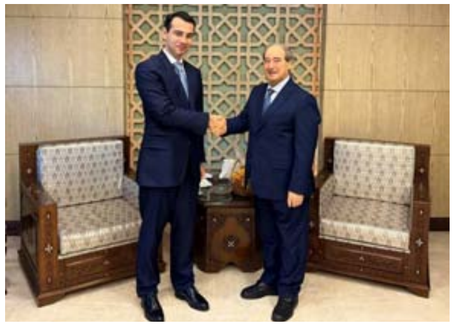

уеит Аҧсны аданыҟатәи аусқәа Рминистрра амедиа центр.

Аха уаанҳа, пхынчқаынмза 12 рзы Инал Арҳынба Дамаск ақалақь аҿы иҟоу Идырым асолдат ибаҟа даҭааит, уаҟа уи атәыла ахаҿкаитреи ахьыԥшымреи зхы рыԥхьаҵәҳ Шьамтәыла Афыхсаҿаа ҳаҵырла игәалаиршәеит.

Аҧсны аданыҟатәи аусқәа Рминистрра ахада иара убас Шьамтәылатәи АрабтәиАреспублика Арраҭә Ахьҳ-Аԥша Амузеи даҭааит. Иара аҭаалашәара Ашаҟаҿы анцамҵа аанижьит.

Атәылақәа рыѳбагыы аданыҟатәи русқәа Рминистррақәа рхадацәа рыкаыҳбеит Шьамтәыла аобиектқәа рганахьала Израиль иҟанаҭо ҳаирпланла аахақәа.

Иазгәаҭеит Газа ахымца аанкылара шатәхы. Аданыҟатәи аусқәа Рминистррақәа рхадацәа жәларбжьаратәи ауаажәлар ирыԥхьеит арегион аҟны агуманитартә хлымҵаахра рыхшыѳ азырышьҭырц. Иазгәаҭан Шьамтәыла Рминистрра аспецималистцаеи адипломатцаеи Шьамтәыла аданыҟатәи аусқәа Рминистрраҿы иҟоу Адипломатиатә институт аҟны аҵарадырра ашьҭыхра акурсқәа ирхысуеит.

Шьамтәыла официалла Аҧсны наиаԥхьеит Дамасктәи жәларбжьаратәи аҵьармыкьа ду аха-лархәрахь. Уи мҩапысуеит иааиуа ашыкәс августсентиабр рзы.

Шьамтәыла аданыҟатәи аусқәа Рминистрра ахада Аҧсни Шьамтәылеи иреиҳәу рҵарااуртәқәа рыбжьара аимадарақәа иҵегьы рыргәгәара дадгыланы дцаәажеит.

«Аҧсни Шьамтәылеи иаха иааԥоу адуненеиҿкаашьа иазыкәԥоит. Ҳара зегь рыла ҳаиҳәуп – Адгыыл иҟәынхо ауааԥсыра 85% ҳаҟоуп. Арт ауаа иртахҳам Мраҭашәара аҳәаатәала анхара-анҵыра», – иҳәеит Инал Арҳынба амассатә информациа Шьамтәылатәи ахархәагақәа данрацәажәоз.

Иаарласны Шьамтәыла аусура иалагоит Аҧсны Аҳәынтҟарра Аконсулра. Аҧсныстәи аспецималистцаеи адипломатцаеи Шьамтәыла аданыҟатәи аусқәа Рминистрраҿы иҟоу Адипломатиатә институт аҟны аҵарадырра ашьҭыхра акурсқәа ирхысуеит.

Шьамтәыла официалла Аҧсны наиаԥхьеит Дамасктәи жәларбжьаратәи аҵьармыкьа ду аха-лархәрахь. Уи мҩапысуеит иааиуа ашыкәс августсентиабр рзы.

Шьамтәыла аданыҟатәи аусқәа Рминистрра ахада Аҧсни Шьамтәылеи иреиҳәу рҵарااуртәқәа рыбжьара аимадарақәа иҵегьы рыргәгәара дадгыланы дцаәажеит.

«Аҧсни Шьамтәылеи иаха иааԥоу адуненеиҿкаашьа иазыкәԥоит. Ҳара зегь рыла ҳаиҳәуп – Адгыыл иҟәынхо ауааԥсыра 85% ҳаҟоуп. Арт ауаа иртахҳам Мраҭашәара аҳәаатәала анхара-анҵыра», – иҳәеит Инал Арҳынба амассатә информациа Шьамтәылатәи ахархәагақәа данрацәажәоз.

Аҵарауаѳ ду иарҷьажәѳа

Мирра Хотелашвили-Инал-Иԥа – 95

Аиубилеитә рыцхә

Декабр 5 азы аҭоурыхѳѳы, археолог, Аҧсны акультура ҳәаԥсазтәыз аусзуѳы, Аҧсны аҵҵаарадырраҿа Ракадемиа Ҳаҭыр зҳәу адоктор Мирра Хотелашвили-Инал-Иԥа лиубилеите рыцхә азгәаҵҭеит. Ҳазну ашыҟас азы уи 95 шыкәса лхыҵит.

Лара диит Ҟарҭ, 1928 шыкәсазы. 1951 шыкәсазы уа далгеит акыҵа нхамѳа Ҟыррҭәылатәи аинститут асубтропикатә факультет. Еихшара усура ҳәа дышьҭын Ґәылрыԥшьтәи араинагзком акыҵтанхамѳа аусбарҭахь.

Аҧсны еибадырит абызшәеи, литературеи, аҭоурыхи Аҧсныстәи рыҵҵаарадырратә институт аҵҵаарадырратә усзуѳы Шалуа Денис-иԥа Инал-Иԥеи лареи. 1952 шыкәса ианвар азы урт рыԥсҭазаара еилартеит. Шалуа Денис-иԥа Аҧсны аҭоурыхи, аетнографиеи, археологиеи рґаыбылра лиркит.

50-тәи ашыкәсқәа рынҵаамҭа инаркны Мирра Константин-иԥха активла дрылахауп археологиатә експедициақәа.

Анаѳстәи ашыкәсқәа раан, уи ишьнеибаку лыԥсҭазаара рыдыԥхәалоит Аҧсны аҭоурыхи археологиеи.

1974 ш. азы аѳбатәи аҵара лоуеит – далгоит А.М.Горки ихьз зхыз Аҟаатәи аҵҵаарата институт аҭоурыхтә факультет. 60-70-тәи ашыкәсқәа рыԥнуҵҟала Лев Соловиов, Ґьаргь Шамба, Михаил Ґәымба реиԥш иҟаз археологцаа рнапхгарала аҵҵаарадырратә експедициақәа лхы рылалырхуан.

1960 ш. инаркны 1968 ш. азынҳа Аҧсуа ҳәынтҟарратә музеи афондқәа рыкәша аҵҵаарадырратә усзуѳыс аус луан, 1968 ш. инаркны 1971 шыкәсазынҳа – абызшәеи, алитературеи, аҭоурыхи Аҧсныстәи рыҵҵаарадырратә институт археологиа ақәшаҳәы. 1971 шыкәсазы диаган Аҧсуа ҳәынтҟарратә музеи ахь ҵаахҳы хадас.

1972 ш. инаркны афондқәа рыкәша аҵҵаарадырратә усзуѳ еиҳабыс аус луан. 1977 шыкәсазы азалқәа 5 змҳәахзкуаз археологиа аекспозициатә ҟәша напхгара алтон. 2015 ш. инаркны Аҳәынтҟарратә аҵҵаарадырратә консультантә еиҳабыс дыкан. Абарт ашыкәсқәа рыԥнуҵҟала Мирра Константин-иԥха амузеи аҟны еиуеиҧшым археологиатә коллекциақәа ашәкәы ртәыреи, реидкылареи, анумизматикатә материал (6 500 цыра) ашәкәы ранҵареи рзы мҿахкы ҭбаала аусура ду мҩапылгеит. Лара иаԥшьылгеит иԥыму-ирыхзу зну ашәкәқәа ахьыԥцқәа иалху аматәаарқәа, ахьи араҳны цкьеи рлыхьмҭакәа.

Уи акыр жәашьақәса аҧсуа ҵҵааԥсаа қәыԥшцаа, иара убас аҳәааанырԥьынтәи ииаауа аҵарауаа Аҧсны анумизматикеи, археологиеи, аҭоурыхи рзы изызҵаауаз, изыдҵаалоз лара лакәынк. Мирра Константин-иԥха лескизқәа рыла рапхьаҳа акәны ихриан Аҧсны аҽбжьарашәышьқәсатәи аҭоурых ихаҵааау аекспозициа.

1992-1993 шыкәсқәа рзы ақьыртуаа-аҧсуа еибашьраан, Мирра Константин-иԥха, амузеи аиҳабы Александр Мақьҭат-иԥа Ґарieи, егьырт аусзуѳԥаақәаки изларылшоз ала амузеи еиқәдырхеит, иара убас хәызмоу аекспонатқәа, аколлекциақәа реимҵаҳәатәра алдмыршеит.

Аҧсны жәлар Рԥыныҵтәылатә еибашьра анеилга ашьҭахь, дара агәырԥа ду рыԥнаҵа ишыԥналазгыы абаѳхатәра злаз аҵарауаѳ-афизик рыҵкәын Адгәыр Инал-иԥа дышҵахазгыы, уи иацыз ахьаа ду шрымазгыы, Шалуа Денис-иԥа Инал-Иԥеи Мирра Константин-иԥха Хотелашвилии аҵҵаарадырратә усура ишәҿыц иаҿын.

Мирра Константин-иԥха лыԥшәма дицхраауан. Шалуа Денис-иԥа аҭыхәтәаантәи ѳышыкәса рыѳнуҵҟала даара иҽадцаланы, ԥымкрада ауснуан. Уи ихеиҭраауан, аиҭаҵыжьра иазирхион ишәкәақәа жәпакы, раԥхьаҳа иргыланы «Аҧсны аетнокультуратә ҭоурых азҵааарақәа», уаҟа уи иагәылеицеит хыԥхьаҳара рацаала аматериал ҿыцқәа. Еиқәшаҳатрала агуманитартә ҵҵааарақәа Адыгатәи ринститут аҟны аҭыжьра иазирхион аусумҭа ду «Аҧсуа рантропонимиа», иара убас аҭауад Инал изкыз аусумҭа.

«Абарҭ аусумҭақәа Мирра Константин-иԥха лакәмызҵгыы акыԥхь рбараны иҟамызт, иара убас реиҭатыжьрагыы. Лара ашәкәқәа аҭыжьра иазлырхион, дрыԥхьон. Аҵарауаѳ ду, лыԥшәма дицхрааит «Асаҳқәа» зыхьҳу ашәкәы аиҭатыжьреи «Аублаа» ҳәа зыхьҳу аҭыжьымҭеи аус рыдуларақәы, рхырқәшарақәы. Ари ҿьабаа ґәґаан, азгәаҭақәа, ацитатақәа зегьы ирыхәаапштыҩн, иапыхтәын агха-ԥхақәа. Уи лакәмызҵгыы урт реиҭатыжьра залыршхазына. Дырра, лымч-лышәма раҵааны иадыԥеит. Лара илымоуп ихьшәоу антикатәи аамҭа апроблемақәа ирызку здаҳҳәам аусумҭа. Абри аамҭа ҵызтцаауа, дарбанзаалак аҭоурыхѳѳы уи аусумҭа аѳсшьа имаҳәм.

Иазгәаҭасымҭарц залшом, Мирра Ацҵарауаѳ-археолог, ауаажәларратә усзуѳы, Аҧсны Афырхаца Баҵал Кобахиа Аҧсныпресс акорр. изеиҭеиҳәеит Мирра Константин-иԥхаи иареи реибадырра, аҭоурыхтә ҵҵаарадырраҿы уи ллагаламҭа, Инал-иԥа ҿтаацәареи иареи реиѳызара атәы.

– 1950-1960-тәи ашыкәсқәа раан Аҧсны ихатәраз ахаҵарақәа ашьақәгылара иаҿын, – иажәа хаҵиркит аҵарауаѳ. – Сара насыԥс исоуит урт шьоукы рывагылара, дара апсҭсаареи, ауааи, аусуреи, аҵарадырреи рахь рымаз азыкәзаашьа рыҿҵаара. Еицырдыруаз ауаа рабиԥара иатаанакуан Шалуа-Инал-Иԥа, Ґьаргь Зиҳариа, Лео Шервашиҳ, Ґьаргь Шамба уҳәа. Убарт дреиуан Мирра Константин-иԥхагыы, аҭоурыхҵҵааѳ нага, археолог, Шалуа Денис-иԥа Инал-Иԥа иԥшәма.

Уи илыбзоураны Аҧсуа ҳәынтҟарратә музеи аҟны еиҿкаан археологиа еиқәдырхеит, иара убас хәызмоу аекспонатқәа, аколлекциақәа реимҵаҳәатәра алдмыршеит.

Аҧсны жәлар Рԥыныҵтәылатә еибашьра анеилга ашьҭахь, дара агәырԥа ду рыԥнаҵа ишыԥналазгыы абаѳхатәра злаз аҵарауаѳ-афизик рыҵкәын Адгәыр Инал-иԥа дышҵахазгыы, уи иацыз ахьаа ду шрымазгыы, Шалуа Денис-иԥа Инал-Иԥеи Мирра Константин-иԥха Хотелашвилии аҵҵаарадырратә усура ишәҿыц иаҿын.

Мирра Константин-иԥха лыԥшәма дицхраауан. Шалуа Денис-иԥа аҭыхәтәаантәи ѳышыкәса рыѳнуҵҟала даара иҽадцаланы, ԥымкрада ауснуан. Уи ихеиҭраауан, аиҭаҵыжьра иазирхион ишәкәақәа жәпакы, раԥхьаҳа иргыланы «Аҧсны аетнокультуратә ҭоурых азҵааарақәа», уаҟа уи иагәылеицеит хыԥхьаҳара рацаала аматериал ҿыцқәа. Еиқәшаҳатрала агуманитартә ҵҵааарақәа Адыгатәи ринститут аҟны аҭыжьра иазирхион аусумҭа ду «Аҧсуа рантропонимиа», иара убас аҭауад Инал изкыз аусумҭа.

«Абарҭ аусумҭақәа Мирра Константин-иԥха лакәмызҵгыы акыԥхь рбараны иҟамызт, иара убас реиҭатыжьрагыы. Лара ашәкәқәа аҭыжьра иазлырхион, дрыԥхьон. Аҵарауаѳ ду, лыԥшәма дицхрааит «Асаҳқәа» зыхьҳу ашәкәы аиҭатыжьреи «Аублаа» ҳәа зыхьҳу аҭыжьымҭеи аус рыдуларақәы, рхырқәшарақәы. Ари ҿьабаа ґәґаан, азгәаҭақәа, ацитатақәа зегьы ирыхәаапштыҩн, иапыхтәын агха-ԥхақәа. Уи лакәмызҵгыы урт реиҭатыжьра залыршхазына. Дырра, лымч-лышәма раҵааны иадыԥеит. Лара илымоуп ихьшәоу антикатәи аамҭа апроблемақәа ирызку здаҳҳәам аусумҭа. Абри аамҭа ҵызтцаауа, дарбанзаалак аҭоурыхѳѳы уи аусумҭа аѳсшьа имаҳәм.

Иазгәаҭасымҭарц залшом,

Мшынла аныҟәагаҟәа аҧсышәала ирыхьӡҟәоу

Ахатәы бызшәа аиҟәырхаразы

Иҳаҳсхьоу атыжьымҭаҟаа ҟны ишазгәаҳҭахьоу еиҧш хбызшәа аиҟәырхареи аихаҳареи жәашыҟәсала зылшара аду ҳҭарауаа русуматҟәа рахьтә еиҳа азҽҕлымҳәра зныжәуп ҳәа ҳҕы иззаанагоу ркьыпхьра иацаҳҵоит.

Иахьа ишәыдаагалоит аҵарауаҩ абызшәаҵшаасы, сынтәа дижьҭеи 70-шыҟаса ҵуа, афилологиатә ҵҵаарадыррақәа рдоктор апрофессор, Аҧсныҭан аҳәынҵқарратә университет аҧсуа бызшәа акафедра №1 аихабы, Аҧсны аҵыҭҵҕы зусуматә хатәраҟәа («Море и абхазы. Историко-лингвистический очерк»,«Историко этимологический анализ отраслевой лексики абхазо-адыгских языков», «Строительная лексика, абхазского языка» уҳәа…) рыла зыхьӡ неиҩхьоу Отар Платон-иҧа Зари-иҧа (Зиҳариа) иҵҵаамҭа «Мшынла аныҟәагаҟәа аҧсышәала ирыхьӡкәоу» ахәҭак.

Амшын анапаҿы аагара, уи ахархәара ииаара дуӡӡаны иҟоуп ауаҩы изы. Уи цхыраагӡа дуны иҟалеит ауаҩыҭаҳса ркультура ашьҭыхраҿы, шьаҭасгыы иаман ахааахәтраҭа еимадарақәа рызхара, аиҿы аус адулараҿы аҧшаа аиура, аметалл арҭаара, аш асра, атәыла харакәа рхабар аилкаара, уаҟатәи ауаа рынхашьа-рынҵышьа адыррга – абарҭқәа зегьы иалдыршон мшынла аныҟәара аҳәыраҿы ирхәоит абҿа аепохазы Кавказтәи аплемиакәа мшынла аныҟәара аан апша амч рхы иадырхәон ҳәа.

Г. А. Зиҳариа иҩуеит: «Аҳәыҭәтәи адунеи иадыруан мшынла иныкҳоз афырхацәа – агениохцәа. Ажәа «генио» бырзен бызшәала иаанагоит аиа «ныкҳәызго», «имҩанызго» ҳәа. Иззаабо ала, уажәтәи аҧсуаа рхылҵшьтрагыы зхыԥхьаҳарақәы иҟоу Амшын Еиқәа амрагыларатәи агаҿаҟны инхоз аплемиакәа зегьы агениохцәа ҳәа ирышьҭан.

«Аҧсуаа ҩтоурыхтә етнографиа адаҟьақәа» зыхьӡу Ш. Д. Инал-иҧа иусумҵаҿы иҳәоит иҧсоу ашәышыҟәсабжьара аан Аҧсны Византиатәи аимперииа иахьыԥшы ишыҟаз, ҳәа ҳасаблагыы византиаа ишрыԥатоз мшынла аныҟәагаҟәа, амшын мәаҳәахәа.

Аҧсуаа ҩтоурыхтә ԥсҭазаараҿы уинахыстәи амшыни дареи еимадан, еиҳаракгыы Аҧсуа ҳәынҵқарра аныкәз аамҭазы. Византиа адагьы, XIII – XIV ашәышыҟәсаҟәа раан ахәаахәтра рыбжьан Аҧсни Адгьыдбжьаратәи амшын иаԥныз атәылақәеи.

Академик Н. И. Марр иҩуан: «…аҧсуаа ажәытәан амшын ус азы рҩаылацәа ирырԥаҿцәаны иҟазарц рылшон»; «ақырҭуа ажәа «апра» аҧсуа бызшәа ақнытә иаагоуп. Ари иамоуп ажәартә ҵаҿы маҵара акәымкәа, иашала акультураҭа-тоурыхтә ҵақы: аҧсуаа мшынла ныкҳәаҿцәаҟәак раҳасабала ргәыԥацәа ирымардон дара рымышнтә терминқәа… Аҧсуа бызшәеи ажәытәтәи аҧсуа ҳәамтқәеи ҩәҳала ирныԥшуеит аҧсуааи амшыни аиҿцәаара шрымаз».

Абасала, ажәытәҳәа аахыс аҧсуаа рекономикатәи ркультуратәи ԥсҭазаараҿы ацак ду аман амшынтә транспорт. Ус шакәу ҳәоит ирыԥхьаҭеиуеит. Ус шакәу ускантәи ауаа ҿыцрақәа аҧсуа бызшәа ималаз амшын иадҳәалоу ажәаҟәа раԥааны.

Ҳәацәажәаз абыргцаа излархәрааз ала, аҧсуаа аҳәҿы рапхьаҳа аныкҳәара излалагаз аихасаҟәа (плот) ала ауп. Ақыдқәа еидҳәаланы акәын уи шыкартоз. Насгьы арыԥхь дуқәа аҭшьуа акәын ишдырныкҳәоз. Уи ашьтахь рхы иадырхәо иалагеит ҟдеибгак ҵаааны иҟартоз ашхәа. Ҳкьышыкәсала уи ақатқашьа еиҧыртәуан.

Атауареимдара аизхәареи мшынла ахәаахәтра арҿиареи ирыбзоураны, аҧсуа шхәаҟәагьы рыкаҵашьа еиха-еиха еиҧыртәуан. Ашьтахь ашхәақәа еиха идыртбаауа, ишьҭнахуаз аидарақәа дыррацәо, аиарускәа аҵаны, апша хырхарҵас иамаз дара ирымҳатәзар апрақәа рыла иныкҳәо иалагеит. Абасала иҟалеит апраԥба, афлыка. Афлыкагьы аҵла иалырхуан, аха ҩ-иаруск аманы иҟарҵон. Ҵаҟа ауаа аҿаатәалон, агәҭаны амызгаҭ иадыркуан апрақәа. Апша анаслак апрақәа ҭанарчуан, апша хырхарҵас иахьамаз иагон афлыкагьы. Апша анамысуаз иныкәырцон ажәақәа рыла. Зны-зынла ирхыбуан. Ашхәа излеиԥшымзы уиоуп, иара иацын ҿаҿала изырныкҳәоз ауаа рацәааны.

Ауаа быргцаа излархәо ала, апра иашахәцәаҳәа акәымкәа, инаманы акәын амызгаҭ ишадыркуаз. Апра здыркуаз арыԥхь афлыка аԥынцәахь ианыргалак, инааҳа ирыбжьындахоз апра иалшон апша аныкәмызгьы афлыка акәара иадхны амшын агәахьы агара.

Г. А. Зиҳариа ишазгәеиҭо еиҧш, аҧсуаа ажәытәан амшын ус азы рҩылацәа ирырԥаҿцәаны иҟазарц рылшон»; «ақырҭуа ажәа «апра» аҧсуа бызшәа ақнытә иаагоуп. Ари иамоуп ажәартә ҵаҿы маҵара акәымкәа, иашала акультураҭа-тоурыхтә ҵақы: аҧсуаа мшынла ныкҳәаҿцәаҟәак раҳасабала ргәыԥацәа ирымардон дара рымышнтә терминқәа… Аҧсуа бызшәеи ажәытәтәи аҧсуа ҳәамтқәеи ҩәҳала ирныԥшуеит аҧсуааи амшыни аиҿцәаара шрымаз».

Абасала, ажәытәҳәа аахыс аҧсуаа рекономикатәи ркультуратәи ԥсҭазаараҿы ацак ду аман амшынтә транспорт. Ус шакәу ҳәоит ирыԥхьаҭеиуеит. Ус шакәу ускантәи ауаа ҿыцрақәа аҧсуа бызшәа ималаз амшын иадҳәалоу ажәаҟәа раԥааны.

Ҳәацәажәаз абыргцаа излархәрааз ала, аҧсуаа аҳәҿы рапхьаҳа аныкҳәара излалагаз аихасаҟәа (плот) ала ауп. Ақыдқәа еидҳәаланы акәын уи шыкартоз. Насгьы арыԥхь дуқәа аҭшьуа акәын ишдырныкҳәоз. Уи аҭшьтахь рхы иадырхәо иалагеит ҟдеибгак ҵаааны иҟартоз ашхәа. Ҳкьышыкәсала уи ақатқашьа еиҧыртәуан.

Ахыхь зыӡбахә ҳҳәақәаз рыдагьы, мшынла ныкҳәагас аҧсуаа ирыман аҩба. Еиуеиԥшым аҭоурыхтә-етнографиатә хыԥхьрҭақәеи афольклорҭә материалқәеи ҟны рызбахә ҳәоуп ашхәақәеи апраԥбақәеи реиха акырҳа ирацәаны аиарускәеи ажәҩаҟәеи змоу аҩбақәа. Аҵаҳмадцәа излархәо ала, аҩбақәа роура-рышаара еимаздоз агәыцә алыркуан, зоура дуӡз, иагьышәпаз аҵла. Уи агәҭа ҵырцааауан, ахи аҵыхәеи ҵарны, аӡи апшеи ирылҵараауа иҟартон. Аҩба ахыҩра иқәырҵоз агәқәа ыԥқәырчапоҿ мҭаны ҵаымԥла. Аваквыц агаҳ ҳаракӡмызт. Аҩба иаман ѳба-хԥа ирус, амызгаҭ ҟартон агәҭаны. Аҧша ирымаҵәаны иасуазар, апра ду шьтырхуан. Уи адагьы, иҵеҿы еиҵаз апра артон, жәҩала изырныкҳәоз ауаагьы рацәааны.

Хыхь ишазгәаҳҭахьоу еиҧш, мшынла аныкҳәара иамадоу адыррақәа аҧсуаа ироуан шаҿышыҟәсала. Аамҭакала ишьаҟәдыргылон уи ишашәаалоу атерминқәа – мшынла аныкҳәагақәеи урҵ рыхәҵақәеи рыхьӡқәа. Ҳара ҳазлаҵаажәаз атерминқәа аагеит ажәлар рҵаажәарақәа раан ҳәа рыԥхьаҟәа. Ҳара ҳазлаҵаажәаз атерминқәа аагеит ажәлар рҵаажәарақәа раан ҳәа рыԥхьаҟәа, аҧсуаа ареиҩхьаҟәа, аҧсуаа ажәҩаҟәа змоу аԥхьа: рыӡбахә ихәеит уи ажәҩаҟәа, аҧсуаа

Аҧхьахәҟәеи аиааирақәеи ргеит

Аспорт

Алан Герзмааи Леонид Арсҭааи аиаа-аира ргеит, Дамеи Кархалаа аҳьаз-тә аҧхьахә игеит Асовет Еидгыла ачемпион Владимир Радионов игәалашәара иазкны имҩаҧгаз зхы иаҟәиҭу аиҟәҧа-разы IX Урыстәылазегьтәи атурнир аҽы, ҳәа адырра ҟанаҭоит Аҧсны аҽари аспорти русҟәа рзы Аҳәынҵҟарратә еилакы аофициалтә саит.

Атурнир мҩаҧысуан ҧхынҷкәынмза 9-10 рзы Санкт-Петербург аҟалаҟь аҽы. Уи рхы аладырхәит Урыстәыла (Амурсктәи, Ленинградтәи, Москватәи аобластҟәеи Краснодартәи, Ставропольсктәи атәылаҽаҵәҟәа, Карелиа, аҟалаҟьҟәа Калининград, Москва, Санкт-Петербург) Беларуссиа, Ермантәыла, Аҧсны рҟынтәи 180-ҩык инарзынаҧшуа аспортсменҵәа. Аҧснытәи аспортсменҵәа азыҟарҵоит Игор Бераиа, Размик Алабиан, Дауҭ Лазба.

Сгәалашәара зырлашо амш

Ашәышыҟәсаҟәа раҧхьа жәларыкны иҟаз аҧсуааи абазаҟәеи иахьа аҳәаа шҳабжьоугьы амҩахәасҭаҟәа ҳаицырныланы ҳнеиуеит, ҳаизыҟазаашьаҟәа еихаххауеит, ҳаимадара еизҳарҳауеит. Уи инамаданы аҧсуааи абазаҟәеи еиуеиҧшым аусмҩаҧгатәҟәа еицымҩаҧыргоит, аҽар ракәзар, уи иабзоураны еибадыруеит , рҭоурых еицҭырҵаауеит.

Сара сзы акырҳа иҧышәарҳагахеит, имҩаҟәҵагахеит, ААУ аҟны аус зуа сырҵаҩы, апрофессор-ажурналист Бебиа Екатерина Ґьаргь-иҧха, сҩыза Амҷпҳа Мадинеи срыцны раҧхьаҳакәны Черкесск сцара.

Адунеи аҽы акырҳа ирацәоуп аҟалаҟьҟәа, урҭ зегьы рхатә ҵоурыхҟәеи, рхатә маҳаҟәеи ргәылакуп. Черкесск акәзар, сара ҽыц исзаатыз ҟалаҟьхеит, уи аҧшҳареи, иаланхо сзабадырыз ауаа ргәыбылреи сгәы иҭымҵәо иҭоуп. Ари аҟалаҟь аргыларақәа жәпакы рыла ибеиоуп, иубоит ҧшшәы рацәала еиҧшым аихагылакәа, аҵьаамақәа, ауахәамақәа. Арҭ еиуеиҧшым аргыларақәа зегьы агәылак иамоуп аҧсабара ахаҵагьы. Ҭагалантәи аҧсабара ҧшшәы рацәала ианеибыҭо аҟалаҟь иаҳагьы иҧшҳахоит, акырҳа уагәыланахалоит.

Черкесск хыҟәкылатәи ҳцара азкын уа имҩаҧысуаз аконференциа аҽеалархәра. Ассоциациа «Алашара» еиҽнакааз аконференциа мҩаҧысуан абҵарамза 30 рзы, иазкын иара ҷыдала Ан лымш, хысгьы иаман «Женские советы на современном этапе: региональные практики». Уаҟа дыҟәгылеит апрофессор-ажурналист Бебиа Екатерина Ґьаргьиҧха. Лажәахә атема: «Роль женщины в сохранении традиции и культуры малых народов». Уи далацәажәеит Сариа Лакоба, Аза Ґәынба-Агәмаа, Виолетта Маан, Ґина Шармаҭ, Фардаус Кулова рҭоурых. Иара убасгьы, аконференциа аҽы ажәахә рыман абаза ҳәсаҟәа рацәаҩны, ауаажәларратә усура иалагылоу. Дара зегьы ганрацәала иахцәажәон ан-аҧхәыс лҭыҧ егьа шәышыҟәса царгьы ихаданы ишынхо.

Уаҟа иҟәгылоз аҳәырҩы ишазгәарҵоз еиҧш, ҵабыргхаҵаны аҧсҭазаараҽы ан-аҧхәыс лроль зегь реиҳа ихадароу иреиуоуп. Ан лыхаареи, лажәа рази роуп лхәыҷкәа рыҧсҭазаара зегьы ирыцзаауа анаҩсгьы.

Саида Ҳаразиаҧха

Зыҧсҭазаара иаҧшәымахаз

Анапҟаза

Светлана Новикова ауаҵах аҽы дахьынхо уадак лҟазарҵа алылхит. Лара ауапцәа лрапоит, уи адагьы аба, еиҳарак абырфын аҵиаакәа рыла илшәуеит, рышьҭа анылҵоит. Уи иабзоураны аба ахатәы сахьа аанахәоит. Лара ґәазыҳәара дуны илымоуп ҳаҧхьаҟа аҟазарҵа ду аартра, ауапцәаҟәа ахьыҟалҵало, аба ахьылшәало, лхы иалырхәо аҵиаакәа ахьылааҳалаша.

Светлана жәа-шыҟәса Аҟәатәи аҳахратә фабрикаҽы аус луан, дҳахҩын. Уа дшыҟаз ауп ауапцәа иалхны агәлаҵеи ашәҵкәеи рыҟаҵара дшалагаз. Уи лҵеит Ростов даныҟаз. «Ауапцәа иалхны иҟаумҵара иҟоузеи», лхәоит лара, аха макьана илзыгәаґьуам ишылҵаху еиҧш ашәҵатәы аҟаҵара.

«Зегь реиҳа бзиа избо сусумҵа ауапцәа иалху, ашәыра ду ауп. Ауапа ҳамҵас ирышьҭырцаз иаҵаххеит уи зҵарҵо. Иара ачемодан иаҩызахеит, идухеит. Ҷьоуҳарлагьы ирҧшҳаны, амилаҵҭа цәа ахаҵаны, амаа аҵаны ишахәҵаз иҟасҵеит. Акыраамҵа садхалеит. Сыҩны зегьы аласа иаганы иҟан, аха уи еиҧш усумҵак сгәы иамыҟәшәацт»,- еиҵалхәоит Светлана.

Аҟаза лусутә уадаҽы икнаҳан ажәытәан ахьчаҵәа ирхарҵоз ахылпҳа. Уи шиз атәы дазааҵгыло, Светлана илҳәеит, ахылпҳа иалҵуа збап ҳәа иҟаҵаз ак шаку. Ашәарыцаҩцәа рзы ихәарҵахап ҳәа аныҟәгараҽы ирманшәаланы, аҟәа уаҵәнахьчартә еиҧш иҟасҵеит. Сахҭанла иҳахит Едем Коґониа. Лара лгәы иҭоуп ажәытәан аҧсуа иныҟәигоз аматәаҟәа раҧҵара, уи аус сазыхынхәуеит, ҳәа азгәалҵоит лара.

Светлана раҧхьаҳа акәны лусумҵақәа зырылгеит Аҟәа имҩаҧысуаз анаплыхҟәа рцәыргаҟәцаҽы. Усҟан зегьы ааины ирыдҵаалон ашьалҟәа, исыдырныҳәалон, даара сгәы иаахәеит. Сус ҧхьаҟа ацҵаразы агәахәара снаҵеит. Ҳауаажәлар ргьама ҳаракуп, аматәа бзиа иаразнак рылаҧш ақәшәоит, иалыркаауеит. Ак рызнаугозар, уи ибзианы иҟаҵазароуп ишырхәо еиҧш, илауҵаз ауп ииаурыхуа, сусураҽы аҧара арҳара сазхәыцҳом, сгәы иақәшәо аусумҵа ҟасҵоит, анаҩс ауп ауаа ианрыдызгало, азгәалҵеит лара.

Светлана илҳәеит ауапа аҟаҵашьа атехнологиа шылдыруа, аха иара ҟауҵарцаз аҵьабаа ду шадбалатәу, аҩны иааинырсланы ҟаҵашьа шамам.

Ииашаҵәҟьаны, аетнолог Ґәында Арышҧха излалхәо ала, ауапа аҟаҵара ус имариамызт. Уи ґәыҧҩык аҳәса аус адырулон. Аханатә ауаса аҳәы аҵәымґҟәа злаҵаны иҟаз аґәы аҟны ирхахон, иҟәымшәышәхарц идыртатон. Агәам ацрыхны, ибамбаны, акыр иласны ианыҟарҵалак, еиҵыхны ауапа асахьа аҵаны ишьҭарҵон. Ахәы хынтәҧшьынтә еиҟәырҵон. Зегь реиҳа ибзиаз хьыхьи ҵаҟеи иҟарҵон. Еиҵыхны ианышьҭарҵалак, аҳыршы аҟәырҵәон. Ауаса ахәы акырҳа идуны еиҵырхыр акәын, избанзар нас аиҵалара адыруан. Анаҩс ауапцәа иркәымпылны, иасны еиҵыхуа, акыр еиларцалон. Убас даара аҵьабаа адырбалон.

Аетнолог лажәаҟәа рыла, ауапа иҳахым аматәа аформахь иаҵанакуеит азы, акырҳа ироуны иҟарҵон, икьаҽхар, нас иузадҳахыломызт, уи ҟаҵашьа амамызт, убри аан аура духазар, иуркьаҽыр ауан. Ґәында Арышҧха илҳәоит, аҧсуа уапа ахатә форма шамаз, ажәҩахыр еихыгьежьааны иҟан. Ҧшьыцьара еиҟәҵаны, ахәда ҭыпҟаны, аҧхьа ирҟьаны иҟарҵон. Нас аҧшҳаразы ахәда сахҭанла ирҳахуан, иара убри алагьы аҷапырхәа ҟарҵон, ауапа ҽарҳәаларцаз. Уапак аҟаҵаразы уасак ахәы азхаҳомызт, хәба-ааба ртәы аҵахын.

Аҧсны ауапаҟәа ҟазҵоз ыҟан, аха аҵауадцәа еиҳарак иршәырҵоз Ҟабардантәи ааргоз акәын, ҳәа азгәалҵеит аетнолог ҳаиҽцәажәараҽы. Уи мал дуун ҳәа иҧхьаҳан. Усҟан аҟабардақәа реиҧш иҟазҵо дыҟам ҳәа рхәалон. Ауаҩы дладырҟәырц анырҳахыз, иуапа хырҵәон, убысҟак аҵакы аман. Ажәытәан аҵаца илзаарышьҭуаз аматәа еибадырбон, убри аан урҭ ауапаҟәа еиҵыхны икаршәны, ааргаз аматәа уахь иҟәырҵон.

Ауапаҟәа рыдагьы иҟарҵон ахылпҳарчҟәагьы. Асыс ахәы, цҟьа иаҳҳәозар, имиц асыс ахәы, иалырхуан иара. Асыс аира ҧыҵк шагыз ауаса ак аржәны идырыҩуан, амгәарҵа иҵыргоз асыс ахәы иалырхуан ахылпҳарч, уи азоуп иара иҵыдоу аҧшрагьы замоу.

Ҳанҵамҵа афырхаҵа хада Светлана илҳәоит ауапцәа арапара аус лымкаала бзиа ишылбо, уи аганахьала лҧышәа еиҳагьы иҳаралкырц лгәы ишҵоу. Ауапцәа иахылҽиаait даҽеа ускгьы, лара напы злалкыз, уи хыхьҟа ишазгәаҳҵахьоу еиҧш –аҵиаакәа рыла аба ашәроуп.

«Ауапцәа аус адызуло рыматәаакәа ршәуеит аҵиаакәа рҟынтә ироуа ашәыгакәа рыла. Уи аинтерес сызцәырнагеит саргьы. Абри аҵиаа иарбан ҧшшәу иснаҵо, ҳәа саланагалеит. Ҧшьышыҟәса ари аус сшаҽуґьы, иахьа уажәраанҳа иҽыцу аҵиаакәа аасыртуеит. Абыґькәа абырфын чыҵ иагәылаҵаны изжәуеит, аҳыршы ианҳаасхлак иалҵыз гәасҵоит. Дара зегьы аҧшшәы аарышьҭуам, аха Аҧсны изызҳауа аҵиаакәа рыбжеиҳарак ари аус аҽы ухы иаурхәартә иҟоуп», - азгәалҵоит Светлана.

Ҳнеимҵаз Светлана аба ажәра илзаҟәгылан, шьҭа иаамҵоуп ҳәа ianыылыҧхьаҳа иаҳлырбеит иалҵыз. Зоура рацәак идумыз аба абґьыцкәа агәылаҵан, ацеллофан илаҳәаны, ашланг иакәыршаны, шахала иҽаҳәаз аба сыла ишабоз аартра далагеит. Ианааиҵылх, абґьыцкәа анақәылх, урҭ рышьҭа абаҽы ианубаалон, шьоукы еиҳа иааҵәылашаны, даҽеа шьоукых еиҳа ииаиҟәааны. Ашымҳа абґьы ахаан ас еиҧш ашьҭа снамҵацызт, лхәоит Светлана абыґькәа ақәхуа. Аба анбалак ашьҭахь илуанҵоит, ауанҵа иахылҵуа ахылҩа-ҧсылҩа аҵиаакәа рышьҭа иаҳагьы ианнырҧшуеит, акыраамҵа абаҽы ианхалартә еиҧш. Анаҩс ари аматәа аналҵлак, иузәзәалар ҟалоит, иамац аҧшшәы аанхоит, аҵиаакәа рышьҭагьы шаныц ианызаауеит.

Аҟаза абақәа рахьынтә еиҳарак аус здылуло абырфын ауп. Иаалхәоит ишкәакәоу, анаҩс илшәырцаз, аҵиаакәа рышьҭа анылҵарцаз. Светлана иҵылҵаait аба аҧшшәы ахыларцаз аханатә ижьакцоу аҳы ишҳааҵатәу. Иҧсабаратәу зегьы иушәыр ауеит, аха уи азы еинаало аматәахәқәа удыруазароуп, лхәеит лара. «Еижәлантәу аҵлақәа рыбґькәа иаанрыжьуа ашьҭа еиуеиҧшым, иаҳҳәап, аевкалипт аҟынтә зны иуоуыр алшоит ашьацҧшәы, зны ахәаҧшшәы, даҽеазных адәыкрынҧшшәы, уи зегьы аҵлоуп иҟазҵо. Аҵыхәтәанҳа исоуа аҧшшәы, ашьҭа зеиҧшрахо сыздырҳом, убри аҟынтә акгьы уаҵәымшәароуп, азгәеиҵеит лара.

Даҽеа уск Светлана лнапахьы иаалгаз, иреиуоуп иҧсабаратәу ашәыгақәа рыҟаҵара. Аҵиаакәа жәны асахьаҵыхраҽы иухәо ашәыгақәа рылылхеит. Лара лхаҵа дҵыхуеит, аха макьана аҟьаад аҽы аҵара саҽуп, нас аба аҽы ухы ҧушәар ауеит. Асахьаҵыхыҩцәа рзы арҵ ашәыгақәа ҳамҵа дууп, азгәалҵоит Светлана.

Иҵьаушьаша, Светлана аус здылуло аҵиаакәа зегьы ашәҟәы иҵагалан илымоуп. Уаҟа лара иалырбоит уи ахьҳ, иахьеизҳауа, илоуа аҧшшәқәа, ииаанажьуа ашьҭа, иара аҵиаа рҩангьы илзагәылоуп, иара убас ацахагьы. Абас зегьы анумҵар, иухашҭуеит, лхәеит. Светлана. Уи лхы иалырхәаз ашәҵқәа, абыґькәа калыжьҳом, урҭ ирылхны анаҩс асахьаҟәа аҧылҵоит. Ус еиҧш кыр лыҩны аҵзамцкәа дырҧшҳоит. Ари иҵамбаҳо зыхьуп, уск аҟынтә даҽеакахьы уианагоит, еснагь иҽыцу акы ааурҭуеит ухазы, азгәалҵеит лара ҳаиҽцәажәараҽы.

«Сара 49 шыҟәса схыҵаанҳа аҳәы инапхгарала аус зуан. Зегьынҵьара исзыманшәалан, аус сыцыруан ауаа бзи-

аҟәа, аха иааиуеит убыс аамҵак, ухатә ус уҽазукыр, уҧсҭазаара уаҧшәымахарц ануҵаху»,- лхәеит Новикова Светлана.

Лара аҧсабара илнаҵо зегьы деиҵаҳаны, ҳаҵырҟәҵарала дазнеиуеит. Сгәылацәагьы сызҽу баны, абар абри бзаҳаҟәшәеит ҳәа ашәҵқәеи абыґькәеи сзааргалоит, ааигәа хаҵак иҵәахны имаз ҵлак ацәа ааганы исиҵеит, ари еиҳау ҳамҵоуп са сзы, ауаа сус ҳаҵырла ианазнеиуа, лхәеит Светлана ҳаиҽцәажәара ахыркәшамҵаз.

Альбина Ажьиба

«Алашара» №6

Изаамҵанытәу аҵыжьымҵа

Ааигәа иҵыҵит Аҧсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла иатәу алитература-сахьаркыратә журнал «Алашара» изаамҵану афбатәи аномер.

Апоет, апрозаик, адраматург Валери Касланҳиа 80 ш. ихыҵра инамаданы аҵыжьымҵа аатуеит иажәеинраалақәа рыла.

Ашәҟәыҩҩы, адраматург Анзор Мыҟәба ииаанҳатәи аҵыжьымҵақәа ирнылахьаз иповест «Мезиҵҟа ахалара» анҵәамҵа акьыҧхь абеит.

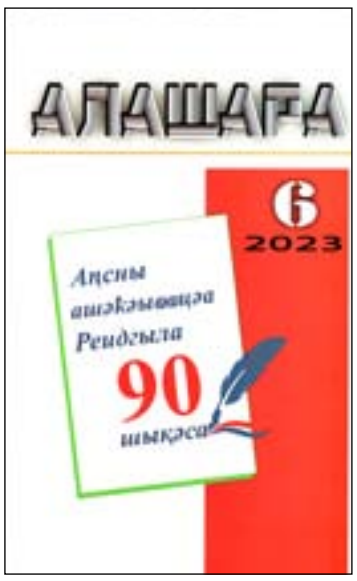

Апоезиа иаҵанакуеит Заира Ҳаиҵыкә лпоема «Алахьынҵа». «Аҽар рыбжьы» арубрикала иккьыҧхьуп иара убас Ҷьамбул Инҵьгиа иажәабжь кьаҽқәа.

Апоет Геннади Аламиа аҧсшәахь еиҵеигаз Уилиам Шекспир идраматә рҽиамҵа «Акрал лир» акьыҧхьра хыркәшоуп.

Апублицистика еиднакылоит: Анатоли Лагәлаа ажурнал иазирхиаз Владимир Ланҵариеи Нодар Ҵанбеи рыҽцәажәарақәа. «Шьала иҩу ашәҟәқәа» ахьҳуп Екатерина Бебиа лкьыҧхьымҵа. Валентин Кәаґәаниа истатиа «Иналукааша аҵарауаҩ, апоет, аиҵагаҩ» аҵарауаҩ Владимир Аҵнариа диижьҭеи 85 ш. аҵра иазикит.

Аҵарауаҩ Алыҟьса Папасҟьыр 90 ш. ихыҵра иазкуп Валери Бигәаа истатиа «Аныҟәашәеи анархеи».

«Аиааира – 30 шыҟәса» арубрика еиднакылоит Саида Ҳаҵьымҧха иазлырхиаз Беслан Кикориа иҽцәажәара «Исыцеибашьуаз рылымкаа фырхаҵаны схы сыҧхьаҳом». Араҟа ихыркәшоуп Шьазина Ҷьопуаҧха лымшынҵақәа «Шәиҧхьыҳ згымхаша аибашьра». «Сгәы зыздуу сҩыза...» ахьҳылҵеит З.Ҳаиҵыкә илкьыҧхьыз лыстатиа.

«Ашәҟәы ҽыцқәа» арубрикаҽы аҧхьаҩ идгалоуп ҽыц иҵыжьу ашәҟәқәа рыхәҵак рыхҳәаа.

Аҧсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгылеи ажурнал «Алашара» аредакциеи ажурнал аҟны иркьыҧхьит ааигәа зыҧсҭазаара иалҵыз апоет, ажурнал «Амцабз» аредактор хада Инна Аҳашба лгәалашәара иазку анекролог.

В.Ажәанба

АПСНЫМЕДИА

Ареспубликатә ҳәынҵҟарратә усҳәарҵа «Аҧснымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

аҵел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҵыҳҵыҵ: Аҧсны, Аҟәа ак, Ажәанба имҩа, 9

Аредактор хада
Ахра АНҚӘАБ

Агазеҵ адҵала иҩым астатиа ахә аредакциа иазшәаҳом. Агазеҵ ахә–20 мааҵк.